

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems in Iran
E-ISSN: 2645-7539
Vol. 11, Issue 3, No.38, Autumn 2022, pp. 115-138
Received: 20.11.2022 Accepted: 14.01.2023

Research Paper

Resistant Life-World at the Threshold of Youth: Studying the Formation Process of Exceeding Expectations in Young Adults

Shakila Moradi

M.A. Student in Social Research, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
shakila929moradi@gmail.com

Ali Ruhani*

Associate Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
aliruhani@yazd.ac.ir

Introduction

In all historical periods, special types and forms of concerns have appeared for young people at the community level. With changes in social structures and occasions, not only these concerns, but also their meanings for young people undergo changes and transformations. Social and economic conditions, technological progress, emergence of numerous fields of study and new specializations, and lengthening of the period of education at the beginning of the 20th century have created a context in need of special attention to be paid to the youth period. Some theorists have considered youth to be full of excitement and enthusiasm with many tensions and pressures. Adolescents face changes and transformations that cause swings in their behaviors and feelings, besides encountering contradictions in their feelings and physiological and hormonal stimulations. Accordingly, the youth period is a difficult and conflicting period of life. Young people face physical, psychological, and cognitive changes in their behaviors in addition to undergoing general changes. There is a lot of pressure and worry in the youth period because young persons show some kinds of reaction to natural changes and developments during this exciting period. Many behavioral and social deviations of people start from this period and become more stable and difficult to be modified with aging. Parent's information about psychological, social, maturity, and adolescence characteristics can create a suitable relationship between them and the young people. In this research, by examining different backgrounds, some sensitive concepts were selected for acquiring a theoretical sensitivity. The first concept was the life-world. It is clear that the life of young people redefines their life-worlds in an interaction with their expectations. Therefore, their actions for building their life-worlds in the research field were investigated by designing the related interview protocol. The concept of value had a similar role and the relevant questions were asked based on the interview protocol. Social relations and the formation of expectations were other sensitive concepts that were emphasized by the researchers. Physical and body issues were also focused on and the issue of family support was emphasized as well. Finally, the reactions and activities were put into focus so that the outcomes of the processes could be better studied.

Materials and Methods

This research was based on qualitative methodology and the grounded theory approach (systematic method). Coding was done via an open, axial, and selective coding method. The data were collected from the newly arrived young students at Yazd University, who were aged 18-19 years. It was tried to conduct the interviews in different places, including green spaces, university campus, student dormitories, and the like. Durations of the interviews varied between 30 minutes to 1 hour and 45 minutes. There were 20 participants, from among

whom 10 and 9 students were respectively boys and girls and 1 person was transgender. The necessary criteria to achieve the research validity and reliability were also obtained.

Discussion of Results & Conclusion

The findings were presented in 12 main categories, including value generation gap, problematic family support, limitation on life-world, humiliating comparison, multiple expectations, and dare normalization. The core category was increasing expectations/resilient life-world. Then, the paradigmatic

*Corresponding author

Moradi, S., and Ruhani, A. (2022). Resistant life-world at the threshold of youth: Studying the formation process of exceeding expectations in young adults. *Strategic Research on Social Problems in Iran*, 11(3), 115-138.

2645-7539 / © 2022

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2023.135785.1861>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.26457539.1401.11.3.5.0>

model and substantive theory were presented. The results indicated that the increasing expectations turned the youth from passive subjects to social and resistant subjects. Iran is experiencing complex values, as well as attitudinal and behavioral processes and developments. In this process, young people have a very prominent role. They are the ones, who are exposed to discourse processes and the discourse order makes them passive subjects; Thus, this process seems to have not been very successful. It is taken for granted that discourse subjects not only pass through the discourse order, but also try to create increasing expectations at the boundaries of discourse. In fact, many of these developments and processes are followed by younger generations. The life-words of young people, especially those on the threshold of youth, are accompanied by increasing expectations and an active resistance in defense of everyday life. This fact has changed them from passive subjects to social and resistant subjects. Indeed, the needs of young people are not limited to food, clothing, and housing nowadays; rather, they play their own special roles with the complexity of different needs. They do not get enough attention and reversely face multiple limitations in their lives in the fields of commuting, communication with friends, and entertainment, as well as restrictions in choosing a field of study and employment, etc. In their mental worlds, an epistemological revolution has occurred, while their activism and subjectivity have become radical in the backyard of social realities and in the context of the society. They experience scenes of resistance, while living in the boundaries of discourse. Ignoring or suppressing this situation will have no results other than creating a deeper gap in epistemological developments and internal revolutions.

Keywords: Teenagers, Growing Expectations, Generation/Value Gap, Resistant Life-World, Resistant Subject

References

- Abramson, P., and Inglehart, R. (1986). Generational replacement and value change in six west european societies, *American Journal of Political Science*, 30(1), 1-25.
- Abramson, P., Ellis, S., and Inglehart, R. (1997). Research in context: Measuring value change, *Political Behavior*, 19(1), 41-59.
- Ahmadi, H., Hashemi, S., and Ruhani, A. (2010). A study of the relationship between modern communication technologies and gender identity of students a case study of high school students of Shiraz. *Quarterly Journal of Women and Society*, 1(4), 20-33. (In Persian)
- Ahmadi, S. (2004). *Adolescent and youth psychology*, Tehran: Mashaal publications. (In Persian)
- Ahmadi, Y., and Hamed, B. (2011). The study of situation of difference between generation on adolescence generation continuum (Case Study Kermanshah City). *Journal of Applied Sociology*, 22(2), 185-208. (In Persian)
- Azad Marzabadi, A. (2009). Investigating the relationship between family value system and adolescent values, *Journal of Behavioral Sciences*, 2(2), 117-126 (In Persian).
- Ang, J. (2010). The value of Singapore youth and their parents: A case challenging the adequacy of the value priorities derived from World Values Surveys. *Journal of Sociology*, 46(2), 149-168.
- Cohen, S. (1972). *Folk devils and moral panics*. London: Mac Gibbon and Kee. (New edition: Oxford, Martin Robertson, 1980).
- Dir, A. L., Gilmore, A. K., Moreland, A. D., Davidson, T. M., Borkman, A. L., Rheingold, A. A., and Danielson, C. K. (2018). What's the harm? Alcohol and marijuana use and perceived risks of unprotected sex among adolescents and young adults. *Addictive Behaviors*, 76, 281-284.
- Eslami, A., Ghofranipour, F., Ghbari Bonab, B., ShojaiZadeh, D., Amin Shokravi, F., and Qazi Tabatabai, M. (2011). A theoretical model based on problem behavior theory to explain problem behaviors: Focusing on the mediating role of psychological and social factors, *Social Security Studies Quarterly*, 1(1), 59-81. (In Persian)
- Giddens, A. (2006). *Modernity and individuality, society and personal identity in the new era*, translated by Nasser Moafaqian. Tehran: Ney Publication. (In Persian)
- Good, V. (1973). *Family and society*. Translation: Vida Nasehi. Tehran: Book translation and publishing company. (In Persian)
- Goodarzi, S. (2010). Changing values of young people and factors related to it, *Social Welfare Quarterly*, 10(39), 444-421. (In Persian)
- Iman, M. (2010). *Paradigmatic fundamentals of quantitative and qualitative research methods in humanities*, Qom: Research center for Hoze and University. (In Persian)
- Inglehart, R. (1981). Post-materialism in an environment of insecurity, *The American Political Science Review*, 75(4), 880-900.
- Inglehart, R. (1984). Generational change and the future of the atlantic alliance, *Political Science*, 17(3), 525-535.
- Inglehart, R., and Abramson, P. (1999). Measuring postmaterialist, *The American Political Science Review*, 93(3), 665-677.
- Jahangiri, J., and Mirfardi, A. (2009). Value orientation and its relationship with economic-social indicators of human development in Iran: A case study of residents of Shiraz and Yasouj Cities, *Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(2), 103-132. (In Persian)
- Keshavarz, M., Mirzaei, S., and Mohammadjani, A. (2017). *Maturity and identity crisis during adolescence and its role in making friends*, The first identity conference of Iranian Islamic children in preschool in Yazd province. (In Persian)
- National Youth Organization. (2003). Investigation of youth delinquency situation, *National Youth Report*, No. 14. (In Persian)
- Papimutlaq, M. (2014). *Adolescence in the era of internal challenges*, Tehran, online publication of the KheradmandanParsi. (In Persian)
- Rezagholizadeh, B. (2018). Investigation of adolescent social harms and the role of the media in its prevention and control, *Media*, 31(118), 147-166. (In Persian)
- Ritzer, J., (2003). *Sociological theories in the contemporary era*, Translated by Mohsen Solasi. Tehran: Elmi. (In Persian)
- Ruhani, A., and Hosseini-Fathabadi, H. (2022). Analysis of family contexts leading to self-mutilation among female

- students in Yazd City, *Quarterly Journal of Social Work*, 10(1), 5-18. (In Persian)
- Ruhani, A., and Keshavarzi, S., and AskariNodoushan, A. (2018). Investigation of the social aspirations of high school students aged 15 to 18 in Yazd City, *Strategic Studies of Sports and Youth Quarterly*, 18(44), 256-237. (In Persian)
- Schaefers, B. (2010). *Basics of youth sociology*, translation: KaramatullahRasakh, Tehran: Ney Publication. (In Persian)
- Seidman, S. (2019). *Contested knowledge: Social theory today*, Translated by HadiJalili, Tehran: Ney Publication. (In Persian)
- Simmons, C., Steinberg, L., Frick, P. J., andCauffman, E. (2018). The differential influence of absent and harsh fathers on juvenile delinquency. *Journal of Adolescence*, 62, 9-17.
- Siyavoshi, L., (2015). The design of life-world science in Husserl's late thought, *Analytical Philosophy*, 13(29), 169-194. (In Persian)
- Strauss, A. and Juliet, C. (2016). *Fundamentals of qualitative research: Techniques and stages of grounded theory construction*, Translation: Ebrahim Afshar. Tehran: Ney publications. (In Persian)
- Strinati, D. (2002). *An introduction to the theories of popular culture*, translated by Sorayya Paknazar. Tehran: Gam Nou. (In Persian)
- Tehrani Moghadam, M., and Pour Abbasi, A. (2017). Evaluation of adolescent girls' concerns regarding puberty issues and checking their alignment with their mothers' concerns. *Special Journal of Humanities in Health*, 27(3), 52-61. (In Persian)
- Touraine, A. (2022). *Equality and difference*, translated by Salman Sadeghizadeh. Tehran: Sales Publication. (In Persian)
- Van Leeuwen, T. (2015). *Introduction to social semiotics*. Translated by Mohsen Nobakht. Tehran: Scientific Publication. (In Persian)
- Wibbelink, C. J., Hoeve, M., Stams, G. J. J., and Oort, F. J. (2017). A meta-analysis of the association between mental disorders and juvenile recidivism. *Aggression and Violent Behavior*, 33, 78-90.
- Widyatuti, W., Hafilah, S., and YuniNursasi, A. (2018). Correlation between parent-adolescent communication and adosscen peenattta eex kkkk*Enfermeria Clinica*, 28, 51-54.
- Zanjanizadeh, H., and Javadi, A.M. (2006). Investigation of the effect of the Internet on family values among high school students of District 3 of Mashhad, (in 2013-2018), *Iranian Journal of Sociology*, 6(2), 121-146. (In Persian)
- Zare, B., and Aslrusta, A. (2011). Investigation of the social values of two generations of parents and children about the criteria for choosing a spouse in Hashtgerd city, *Iranian Social Issues Quarterly*, 1(1), 101-67. (In Persian)

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران
سال یازدهم، شماره پیاپی (۳۸)، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۱، ص ۱۱۵-۱۳۸
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۲۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۲۴

مقاله پژوهشی

زیست‌جهان مقاوم در آستانه جوانی، مطالعه فرایند شکل‌گیری انتظارات فزاینده در جوانان

شکیلا مرادی، دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد،

یزد، ایران

shakila929moradi@gmail.com

علی روحانی*، دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

aliruhani@yazd.ac.ir

چکیده

کشور ایران در حال تجربه فرایندها و تحولات پیچیده ارزشی، نگرشی و رفتاری است. بسیاری از این تحولات و فرایندها توسط نسل‌های جوان‌تر پیگیری و دنبال می‌شوند. زیست‌جهان جوانان، به‌طور ویژه جوانان در آستانه جوانی همراه با انتظارات فزاینده و مقاومت‌های فعال در راستای دفاع از زندگی روزمره است. در این میان، مسئله‌ای که در مرکز قرار می‌گیرد و پروبلماتیک می‌شود، مسئله انتظارات و رشد فزاینده آن در بین نوجوانان در آستانه جوانی است. در همین راستا پژوهش پیش رو با استفاده از رویکرد کیفی و بهره‌گیری از نظریه زمینه‌ای، مسئله انتظارات جوانان را بررسی کرده است. داده‌های پژوهش با استفاده از مصاحبه‌های عمیق با ۲۰ نفر از نودانشجویان ۱۸ تا ۱۹ سال (براساس ملاک‌های شمول) به دست آمد و با استفاده از کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل و پردازش شد. یافته‌ها در قالب ۱۲ مقوله اصلی از جمله فاصله نسلی ارزشی، پروبلماتیک حمایت خانواده، محدودیت بر زیست‌جهان، مقایسه تحقیرآمیز، انتظارات چندگانه و عادی‌سازی جرئت‌ورزانه ارائه شد. مقوله هسته با عنوان انتظارات فزاینده/ زیست‌جهان مقاوم استخراج و براساس آن مدل پارادایمی و نظریه زمینه‌ای ارائه شد. نتایج حاکی از آن است که انتظارات فزاینده، آنها را از سوژه‌هایی منفعل به سوژه‌هایی اجتماعی و مقاوم بدل می‌کند.

واژه‌های کلیدی: جوانان، انتظارات فزاینده، فاصله نسلی/ارزشی، زیست‌جهان، سوژه مقاوم.

* نویسنده مسئول

مرادی، ش. و روحانی، ع. (۱۴۰۱). «زیست‌جهان مقاوم در آستانه جوانی، مطالعه فرایند شکل‌گیری انتظارات فزاینده در جوانان». پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱۱(۳)، ۱۱۵-۱۳۸.

2645-7539 / © 2022

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2023.135785.1861>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.26457539.1401.11.3.5.0>

مقدمه

برخی نظریه‌پردازان، دوران جوانی را توأم با هیجانات و شور و شغف دانسته‌اند که در تعامل با تنش‌ها و فشارهای بسیار است. فرد نوجوان در مواجهه با تغییرات و دگرگونی‌هایی است که موجب نوسان در رفتار و احساسات او می‌شود و در پی آن با تناقض در احساسات و تحریک فیزیولوژیکی و هورمونی روبه‌رو است. مفهوم مثل طوفان و فشار توسط استنلی هال برای ابراز و بیان دگرگونی و اختلالات در دوره نوجوانی به کار برده شده است؛ جوان در این دوره تمایلات و خواهش‌های متضادی دارد که با بحران و فشار مواجه می‌شود. در همین راستا استنلی هال با توجه به تغییرات جوانی، اصطلاح تولد دوباره را برای آن به کار می‌برد و این از آن جهت است که در این دوره از زندگی، خصوصیات انسانی به تکامل یافته‌ترین شکل خود در انسان بروز می‌کند (احدی و جمهری، ۱۳۷۷).

بر همین اساس جوانی دوره پر کشمکش و دشوار زندگی است؛ زیرا جوانان با تغییرات جسمی، روانی و شناختی در رفتار و کردار و بیان مواجه و دچار تغییرات کلی می‌شوند. فشار و نگرانی در جوانی فراوان است؛ زیرا فرد در این دوره هیجان‌انگیز، نوعی واکنش نسبت به تغییر و تحولات طبیعی از خود نشان می‌دهد. بسیاری از انحرافات رفتاری و اجتماعی افراد از همین دوره آغاز و با افزایش سن افراد، استوارتر و اصلاح آن دشوار می‌شود. داشتن اطلاعاتی درباره ویژگی‌های روانی، اجتماعی، بلوغ، نوجوانی و همچنین جوانی می‌تواند زمینه‌ساز رابطه مناسب بین جوانان و والدین آنان شود (درستی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۴).

از مهم‌ترین چالش‌هایی که جوان با آن مواجه است، شکل‌گیری هویت است که در پی آن بحران شکل‌گیری هویت امکان دارد موجب شکل‌گیری حس پوچ‌انگاری، بیگانه‌شدن از خود، انزوا و گوشه‌گیری شود که فرد نوجوان گاهی برای رفع چنین احساسات منفی و همچنین ارضای نیازی‌های خود، به هویت منفی و رفتارهای پرخطر میل پیدا می‌کند (جعفری‌نژاد، ۱۳۸۷).

خانواده نقش عاملیتی مهم در شکل‌گیری هویت فرد و

در همه دوره‌های تاریخی، انواع و اشکال خاصی از دغدغه‌های مختلف در سطح جامعه برای جوانان بروز و نمود پیدا کرده است و با تغییر ساختارها و مناسبت‌های اجتماعی، نه تنها این دغدغه‌ها، معنا و مفهوم آن نیز برای جوانان دستخوش تغییر و تحول می‌شود. شرایط اجتماعی و اقتصادی، پیشرفت تکنولوژی، پیدایش رشته‌های متعدد تحصیلی و تخصص‌های جدید و طولانی‌شدن دوران تحصیلات در ابتدای قرن بیستم، زمینه‌ای را ایجاد کرد که باعث شد به دوره جوانی توجه خاصی شود (اکبرزاد، ۱۳۷۶: ۴؛ احمدی و همکاران، ۱۳۸۹).

دغدغه‌ها و چالش‌های پیش روی جوانان در طول ادوار مختلف و با توجه به شرایط زمینه‌ای، که در آن تربیت و پرورش می‌یابند، متفاوت است؛ اما به هر حال همه نوجوانان مرحله نوجوانی را با یک‌سری ویژگی‌های بیولوژیکی مشابه تجربه می‌کنند. در این دوره نوجوانان در آستانه جوانی به لحاظ مشکلات جسمی، شخصیتی، روانی، مشکلات خانوادگی، مشکلات اجتماعی، مشکلات باوری و اعتقادی، مشکلات تحصیلی و به لحاظ مهارتی دچار بحران می‌شوند و توجه‌نکردن به هریک از این مشکلات و چالش‌های پیش روی جوانان، در آینده آثار جبران‌ناپذیری را بر آنها دارد. تجارب نشان می‌دهد افراد روز به روز در حال تغییرند. خطه، زبان، آرایش، سبک موسیقی، نحوه گذران اوقات فراغت، وسایل سرگرمی و کلیه عادات شخص بیش از هر زمان در حال تغییر و شکل‌پذیر است و برحسب موقعیت و شرایط محیطی عوض می‌شود. به‌طور کلی جوانی را یک دوره از سری فرایندهای رشدی می‌دانند که از دوران کودکی به بزرگسالی انتقال پیدا می‌کند؛ این فرایندهای شناختی دارای ابعاد و جنبه‌های مختلفی از رشد و تکامل سازمان عصبی، رشد جسمانی، تولید مثل، رشد احساس استقلال، به دست آوردن موقعیت و جایگاه خاص در بزرگسالی در گروه‌های خاص اجتماعی و رشد خودکنترلی در تعامل با جامعه است (Newton, 1995).

در سن پایین، موفق به رسیدن به آمال و آرزوهای خود نشده و علائق خود را نیمه‌کاره رها کرده‌اند، نتوانسته‌اند به مدارج بالای علمی دست یابند و بلیط رسیدن به آرزوهای خود را از دست داده‌اند. چنین والدینی فرزندان خود را همچون بلیط و شانس دیگری برای رسیدن به آرزوها و امیال خود می‌بینند که این تصور غلط موجب اختلاف میان والدین و فرزندان آنان می‌شود. در این میان نظر به اینکه جوانان به ابراز وجود نیاز پیدا می‌کنند، در ابراز خود می‌کوشند و نحوه این ابراز ممکن است با خواست والدین سازگار نباشد، موجب دوری و جدایی از والدین شود و باعث شود که آنها بیشتر اوقات خود را از طرق دیگر، همانند اینترنت و گروه‌های اجتماعی و دوستی مختلف بگذرانند و از دایره حمایت و پوشش والدین خارج شوند. اعمال محدودیت‌های نابجای والدین نسبت به فرزندان، آنان را در معرض خطرات و تمایل به آن سوق می‌دهد. انتظارات منفی که والدین از فرزندان دارند، در واقع آنان را به سمت ترس‌هایشان سوق می‌دهد و آنها دقیقاً همان کاری را انجام می‌دهند که از آن واهمه داشتند. با همه اینها، جوانان به دنبال استقلال‌اند و بیشتر از آنکه دنباله روی دوستان و یا اهداف والدین باشند، خودشان تصمیم می‌گیرند.

با این تفاسیر، مسئله‌ای که در مرکز قرار می‌گیرد و پروبلماتیک می‌شود، مسئله انتظارات و رشد فزاینده آن است. این انتظارات هم از جانب جوانان و هم از جانب نوجوانان مطرح می‌شود. این مسئله با فراگیر شدن استفاده از اینترنت در دو سال گذشته، به واسطه همه‌گیری کووید ۱۹ پررنگ‌تر شده است. به همین دلیل پژوهش حاضر قصد دارد این فرایند را با استفاده از پژوهشی زمینه‌مند در میان جوانان بررسی کند. در واقع هدف اصلی پژوهش حاضر این بوده است که فرایند شکل‌گیری انتظارات جوانان را فهم و آن را در قالب یک نظریه زمینه‌ای ارائه کند.

چارچوب مفهومی

نظر به اینکه در تحقیقات کیفی، پژوهشگر با بهره‌گیری از مباحث نظری و مفهومی، سعی دارد تا با کشف و دستیابی به

فرایند جامعه‌پذیری فرد دارد؛ بر همین اساس اگر فرد جوان در مواجهه با اختلافات و مسائل زناشویی قرار گیرد، این اختلافات را درونی می‌کند و در آینده نیز با مشکلاتی از قبیل افسردگی، اضطراب و ناسازگاری و گوشه‌گیری مواجه خواهد شد (بشردوست، ۱۳۸۳؛ سپهرمنش، احمدوند، یوری و ساعی، ۱۳۸۷).

در دوران جوانی نقش خانواده و همچنین روابط اعضا با یکدیگر ماهیت خاصی پیدا می‌کند. در دنیای کنونی با صحبت از نوجوان و خانواده او، تصورات قالبی زیادی در ذهن افراد شکل می‌گیرد. عده‌ای معتقدند که بخش عمده‌ای از تعارضات میان والدین و جوانان، ناشی از شکاف نسلی است.

شکاف نسلی، اختلافات و عدم توافق و تفاهم ریشه‌ای بین یک‌سری از ارزش‌ها و نگرش‌های میان دو نسل متفاوت تعریف می‌شود. کاملاً مشهود و عینی است که جوانان و والدین آنان ارزش‌ها و علائق مشابه و یکسانی ندارند که این تفاوت میان آنان به نسبت زیادی، به اختلاف سنی آنان مربوط است. به‌طور کلی و با توجه به شواهد بررسی‌شده، اصولاً والدین به دلیل شرایط و مشکلات زندگی که دارند، در پی حل و فصل مشکلات حال زندگی خودند؛ در حالی که جوانان نگاهی رو به آینده و آرمانی به زندگی خود دارند. تحول سریع ارزش‌ها و شکاف ارزشی و میان‌نسلی میان جوانان و والدین، جوانان را به دغدغه‌هایی از قبیل کشمکش بین وابستگی به خانواده و استقلال دچار می‌کند و گاهی رفتارهای مراجع قدرت از جمله مدرسه و خانواده را علیه خود می‌دانند که آنها را در فرایندهای قطبی‌شدن اجتماعی قرار می‌دهد. همچنین یکی دیگر از مشکلاتی که جوانان با آن روبرو می‌شوند، این است که قبل از آنکه به بلوغ اقتصادی برسند، به بلوغ جنسی می‌رسند و از طرفی چون به دنبال استقلال و کسب هویت‌اند، همیشه به فکر دستیابی زودتر به منافع اقتصادی‌اند و در ارتباط با آن می‌توان نوجوانانی را مشاهده کرد که برای دستیابی به شغل و درآمد، مدرسه و تحصیل را رها کرده‌اند.

جامعه ایران را در این زمان جامعه‌ای فرزندسالار می‌دانند، در صورتی که می‌توان آن را فرزندبازار دانست. این در حالی است که عده‌ای از والدین بنا بر دلایلی مانند ورود به بازار کار

(۱۳۹۰) نشان داد عامل اجتماعی شدن در خانواده (ارزش‌های مذهبی مادر)، نقش تعیین‌کننده‌ای در تبیین ارزش‌های مذهبی دختران خود ایفا می‌کند و به‌طور کلی مادران، مذهبی‌تر از دختران بوده‌اند. احمدی و حامد (۱۳۹۰) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که تفاوت دو نسل در نوگرایی، مادی‌گرایی و نگرش به زن و خانواده معنادار بوده و نسل جوان در موارد یادشده رتبه بالاتری کسب کرده است که می‌توان برای بیان این وضعیت، مفهوم شکاف نسلی را به کار برد. نتایج به دست آمده از تحقیق آزاد مرزآبادی (۱۳۸۷) نشان داده است که بین نظام ارزشی جوانان و ارزش‌های خانوادگی، مذهبی، رسانه‌ای و ملی ارتباط معناداری وجود داشته است و جوانان با نمره بالا در ارزش‌های فردی، در ارزش‌های دیگر نیز نمره بالایی کسب کرده‌اند و بلعکس با دریافت نمره کمتر در ارزش‌های اجتماعی، مذهب و خانواده، نمره ارزش‌های فردی به مراتب کمتر شده است. زارع و اصل‌روستا (۱۳۸۹) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که بین ارزش‌های اجتماعی دو نسل در زمینه انتخاب همسر تفاوت‌های معناداری از قبیل سن مناسب برای ازدواج پسر و دختر، ارجحیت زیبایی یا نجابت همسر، ارجحیت تحصیلات بالا یا اصالت خانوادگی همسر، معاشرت قبل از ازدواج دختر و پسر و ازدواج فامیلی وجود دارد. زنجانی‌زاده و جوادی (۱۳۸۴) در تحلیل رگرسیون چندمتغیره، با واردکردن تمام متغیرها، به این نتیجه رسیدند که تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده ۱۰ درصد بوده است. نتایج تحقیقات چانگ^۱ (2010) نشان می‌دهد والدین نسبت به جوانان دارای ارزش‌های مادی‌تری بوده‌اند و در مقابل فرزندان، ارزش‌های فرامادی و اخلاقی بیشتری نسبت به والدینشان دارند.

دیر و همکاران^۲ (2018) در پژوهش خود نشان دادند در حالی که مصرف دوگانه ماری‌جوانا و الکل با درک کمتر خطر رابطه جنسی محافظت‌نشده مرتبط بود، فقط استفاده از الکل با اعمال بیشتر رابطه جنسی محافظت‌نشده همراه بود. نتایج

مضامین نظری مرتبط با موضوع پژوهش، به میدان مطالعه وارد شود، این پژوهش نیز برای حصول به حساسیت نظری، به مرور پیشینه‌های تجربی و نظریه‌های اجتماعی در رابطه با جوانان مسئله انتظارات پرداخت و سعی شد تا با استفاده از آنان، حساسیت نظری لازم در امر پژوهش تقویت شود.

تاکنون تحقیقات گسترده‌ای درباره نوجوانان و جوانان و ارتباط متقابل آن با دیگر مفاهیم و سازه‌های مرسوم در علوم روان‌شناسی، علوم اجتماعی و به‌طور کلی علوم انسانی صورت گرفته است که این نشان از اهمیت و جایگاه نوجوانان و جوانان و مسائل مربوط به آنان در سطح اجتماع دارد. با این اوصاف، به مسئله انتظارات نوجوانان و جوانان کمتر پرداخته شده است، با وجود این، در این مسیر به پژوهش‌هایی اشاره می‌شود که در زمینه مسائل مربوط به نوجوانان و جوانان بررسی شده است.

رضاقلی‌زاده (۱۳۹۸) نتیجه می‌گیرد که آسیب‌های نوپدید، از پیامدهای ظهور و توسعه فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی‌اند و عناصر آموزشی، خانوادگی، فردی، اجتماعی و سیاسی در بروز این گونه پدیده‌ها نقش دارند. طهرانی‌مقدم و پورعباسی (۱۳۹۷) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که آگاهی مادران از نیازهای آموزشی فرزندانشان در رابطه با مسائل بلوغ کم است و در نتیجه آموزش مادران درباره مسائل بلوغ و نحوه صحیح ارتباط و جلب اعتماد نوجوان، ضروری به نظر می‌رسد. نتایج پژوهش خواجه‌نوری و دهقانی (۱۳۹۵) حاکی از آن است که درآمد خانواده، رفتار والدین با فرزندان در خانه و خارج از خانه و تعارضات والدین بر سلامت روان فرزندان تأثیر دارد. نتایج پژوهش صفری‌شالی و عبدمولایی (۱۳۹۳) نشان داد میان عوامل اجتماعی و هویت فرد رابطه معنادار وجود دارد و هر سه عامل مدرسه، همسالان و رسانه می‌توانند تغییرات متغیر هویت را پیش‌بینی کنند. کشاورز، میرزایی و محمدجانی (۱۳۹۷) دوره نوجوانی، بلوغ، برخی ویژگی‌های آن، هویت و انواع آن، دوست‌یابی و شرایط حاصل از آن را با هدف شناخت و بررسی بلوغ و بحران هویت تعریف می‌کنند. نتایج تحقیق مقدس و نوروزی

¹ chang

² Dir et al.

و شایسته انجام دهند، گسیختگی یا آنومی خانواده به وجود می‌آید. از نظر او گسیختگی خانوادگی می‌تواند معلول عوامل زیر باشد: ۱- فقدان پدر در اثر مرگ، طلاق یا اشتغال بیش از حد؛ ۲- فقدان یا غیبت مادر به علت اشتغال خاج از خانه، مرگ یا طلاق؛ ۳- وجود روابط عاطفی ضعیف و حتی متعارض بین اعضای خانواده که نسبت به یکدیگر همدلی ندارند (خانواده توخالی)؛ ۴- نقص عضو جسمی و یا ابتلای والدین به بیماری‌های جسمی و روانی (گود، ۱۳۵۲).

اولک^۸ (1985) در نظریه بی‌ساختارشدن به این نکته توجه دارد که مراحل و دوره‌های جوانی ذره‌ذره شده و انتظارات از جوانان براساس هنجارهای سنتی کم‌اعتبارتر و گاهی بی‌اعتبار شده است. با توجه به بی‌ساختارشدن و غیر استاندارد شدن دوره نوجوانی، والترهورشتاین^۹ می‌گوید دوره جوانی دچار تضاد و تعارض شده است: از نظر تاریخی جوانان در حال حاضر دیگر با شاخص‌هایی مانند تقسیم کار، تخصص در تولید و آمادگی برای زندگی در آینده تقسیم‌بندی نمی‌شوند، بلکه در این دوره، جوانی معنایی خاص دارد و دیگر دوره چشم‌پوشی از نیازهای آنی و پرداختن به آموزش برای آینده نیست (اولک، ۱۹۸۵، نقل شده در شفرز، ۱۳۸۸).

گیدنز با ارائه مفهوم شیوه زندگی، میان جهانی شدن و ساختارهای محلی ارتباط برقرار می‌کند. به باور او شیوه‌های زندگی در واقع بخشی از محیط فردی و اجتماعی است که اعضای جامعه می‌توانند بر آن نظارت و کنترل داشته باشند، به بیانی تحت قدرت آنهاست، براساس آن می‌توانند هویت خود را تولید و بازتولید کنند و آن را به نمایش بگذارند. تحول سبک‌های زندگی و دگرگونی‌های ساختاری نوگرایی متأخر، به واسطه بازاندیشی به یکدیگر گره می‌خورند و به دلیل گشودگی زندگی اجتماعی امروزی و کثرت زمینه‌های کنش و منابع، انتخاب سبک زندگی برای ساختن هویت شخصی به‌طور فراینده‌ای اهمیت می‌یابد. هرچند در چنین فضا، ارزش‌های افراد مدام بازبینی و بازاندیشی می‌شوند؛ اما

پژوهش سیمونز و همکاران^۱ (2018) نشان داد جوانان دارای پدران خشن، رفتارهای توهین‌آمیز بیشتری انجام می‌دهند و بیشتر جوانان با پدران غایب، از مواد استفاده می‌کنند. ویادیاتوتی^۲، شاپرینا^۳ و نورسası^۴ (2018) نشان دادند که ارتباط باید در جهت رشد جوان باشد و باید یک برنامه ترویجی برای والدین و جوانان، با موضوع ارتباطات تدارک بینند. ویبلینک و همکاران^۵ (2017) نشان دادند که نوع تکرار جرم، نوع بزهکاری و جنسیت بر جهت و میزان ارتباط بین تکرار جرم و اختلالات درونی و بیرونی تأثیر می‌گذارد. همان‌طور که مشخص است، بسیاری از پژوهش‌های صورت‌گرفته کمتر در رابطه با مسئله پژوهش بوده‌اند. در ادامه محدود نظریه‌های مرتبط در این زمینه را بررسی خواهیم کرد. نظریه مشکل رفتار جسور^۶، بیشتر گروه سنی نوجوانان را مورد بحث قرار داده است. نظریه رفتار، مشکل یک چارچوب ذهنی منظم، چندمتغیری، روانشناختی-اجتماعی است که چگونگی تعامل عوامل فردی و اجتماعی را در شکل‌گیری رفتارهای هنجار و نابهنجار بررسی می‌کند. نظریه فوق، شامل سه نظام عمده از عوامل محیطی، شخصیتی و رفتاری است. هرکدام از این نظام‌ها ترکیبی از متغیرهایی است که یا نقش عامل خطر و یا نقش حفاظتی در انجام رفتار مشکل دارند. عوامل فردی، ارتباط دورتری با رفتار دارند. عوامل فوق متغیرهای شخصی محسوب و از طریق عوامل واسطه‌ای نظیر عوامل روانی، والدین و همسالان به رفتار مرتبط می‌شوند. نظریه فوق فرض می‌کند که رفتار نوجوان از طریق روابط روانی اجتماعی، که بین این سه نظام عمده واقع می‌شود، تبیین‌شدنی است (اسلامی و همکاران، ۱۳۸۹).

ویلیام گود^۷ معتقد است هنگامی که یک یا چند تن از اعضای خانواده نتوانند وظایف و نقش خود را به‌طور مناسب

¹ Simmons et al.

² Widyatuti

³ SHabrina

⁴ Nursasi

⁵ Wibbbelink

⁶ jessor

⁷ William good

⁸ Olk

⁹ Walter Hornstein

امنیت جانی و اقتصادی حرکت کند، فرایند حرکت از ارزش‌های مادی به فرامادی در آن اتفاق می‌افتد. بر همین اساس او معتقد بود که تحولی در ارزش‌های نسل جدید جوانان اروپایی رخ داده است و برای تبیین این تحول دو فرضیه را مطرح می‌کنند (Inglehart & Abramson, 1994; 1_2: 336_337; Abramson & Inglehart, 1986).

۱- فرضیه کمیابی که در آن اولویت‌های فرد، بازتاب محیط اجتماعی- اقتصادی‌اش است؛ به نحوی که شخص بیشترین ارزش ذهنی را برای آن چیزهایی قائل است که عرضه آن نسبتاً کم است؛

۲- فرضیه جامعه‌پذیری که در آن ارزش‌های اساسی فرد به شکل گسترده، منعکس‌کننده شرایط و فرایند جامعه‌پذیری اوست که آن را در سال‌های قبل از بلوغ تجربه کرده است.

این دو فرضیه نشان می‌دهد در نتیجه رونق اقتصادی و ظهور دولت رفاه، بعد از دهه پنجاه میلادی در کشورهای غربی، جوانانی که بعد از این دوره به دنیا آمده‌اند، نگرانی‌های اندکی نسبت به امنیت جانی و مالی در مقایسه با نسل‌های والدین خود داشته‌اند. همین مسئله منجر شده بود که جوانان اولویت‌های ارزشی خود را به امور غیرمادی تخصیص دهند. بر همین اساس اینگلهارت، فرضیه کمیابی را به دگرگونی‌های کوتاه‌مدت و فرضیه جامعه‌پذیری را به آثار بلندمدت نسلی رجوع می‌دهد. در مجموع این دو فرضیه مجموعه‌ای را شکل می‌دهند که می‌تواند دگرگونی‌های ارزشی را در افراد پیش‌بینی کند. در حالی که فرضیه کمیابی دلالت بر این دارد که رونق و شکوفایی اقتصادی به گسترش ارزش‌های فرامادی می‌انجامد، فرضیه اجتماعی شدن نشان‌دهنده این است که نه ارزش‌های فردی و نه ارزش‌های یک جامعه، به‌طور کلی به سادگی و در کوتاه‌مدت تغییر نمی‌کند، بلکه دگرگونی اساسی ارزش‌ها به تدریج و بیشتر به طرزی نامرئی روی می‌دهد. این دگرگونی در مقیاس وسیع، وقتی پدید می‌آید که یک نسل جوان‌تر جایگزین نسل مسن‌تر در جمعیت بزرگ‌سالان یک جامعه می‌شود. همچنین پس از یک دوره افزایش سریع امنیت جانی و اقتصادی، انتظار می‌رود بین اولویت‌های ارزشی

ارزش‌های افراد در این میان از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار می‌شوند؛ زیرا جهت‌گیری افراد را در زندگی تعیین و مشخص می‌کند (گیدنز، ۱۳۸۵).

میلتون روکیچ^۱ عوامل شکل‌دهنده نظام ارزشی افراد را به قرار زیر بیان می‌کند: تشابهات فرهنگ، نظام اجتماعی، کاست و طبقه، جنس، شغل، تحصیل، مذهب، تربیت و تمایلات سیاسی. میلتون، بروز تغییر را در نظام ارزشی افراد ناشی از تأثیر عوامل شخصیتی و عوامل فرهنگی و نهادهای اجتماعی می‌داند (گودزی، ۱۳۸۹).

شوارتز^۲ منبع تمام ارزش‌هایی را که در جامعه وجود دارد، به سه دسته شامل ارگانیسم فرد، بقای گروه و لوازم و وسایل کنش متقابل تقسیم می‌کند. او بر همین اساس، شش دسته ارزش کلی را ارائه می‌کند. این ارزش‌ها شامل لذت‌جویی، تحریک و انگیزش، خودرهبی، سنت، هم‌نوایی و امنیت‌اند. سه دسته اول ارزش‌ها مرتبط با ارزش‌های باز برای تغییر و سه دسته ارزش‌های بعدی مرتبط با ارزش‌های محافظه‌کارانه است. بنابر عقیده شوارتز، منبع ارزش‌های لذت‌جویی، تحریک و انگیزش ارگانیسم، منبع ارزش خودرهبی ارگانیسم و کنش متقابل، منبع ارزش‌های سنت و هم‌نوایی گروه و کنش متقابل و منبع ارزش‌های امنیت کنش متقابل، گروه و ارگانیسم است (شوارتز، ۱۹۹۴ نقل‌شده در جهانگیری و میرفردی، ۱۳۸۷: ۱۰۹-۱۱۰).

یکی از مهم‌ترین نظریه‌هایی که در سال‌های اخیر، در زمینه دگرگونی ارزش‌ها مطرح شده است، نظریه دگرگونی ارزشی رونالد اینگلهارت است. اینگلهارت معتقد است که در کشورهای پیشرفته صنعتی، به‌واسطه توسعه اقتصادی، تحول عظیمی در ارزش‌های مادی انسان‌ها رخ داده است. این امر به‌گونه‌ای بوده است که ارزش‌های افراد از ارزش‌های مادی به ارزش‌های فرامادی در حال تغییر و تحول است و البته اینگلهارت این روند را روندی تقریباً جهانی قلمداد می‌کند؛ یعنی کشوری که شرایط ناامنی اقتصادی را سپری و به سوی

¹ Milton Rokeach

² Schwartz

ایمنی، نیازهای اجتماعی، نیاز احترام یا عزت نفس و نیاز به خودشکوفایی. سلسله‌مراتب مازلو بیشتر به صورت یک هرم نمایش داده می‌شود. پایین‌ترین سطح هرم از ابتدایی‌ترین نیازها تشکیل شده است، در حالی که پیچیده‌ترین نیازها در رأس هرم قرار دارند. نیازهای پایین هرم، نیازهای فیزیکی اولیه از جمله نیاز به غذا، آب، خواب و گرما هستند. هنگامی که این نیازها در پایین‌ترین سطح هرم برآورده شد، افراد می‌توانند به سطح بعدی نیازها، که برای ایمنی و امنیت است، حرکت کنند (مختاری، ۱۳۸۱ نقل شده در گزارش سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱).

میشل فوکو^۲ روند کلی گسترش کنترل اجتماعی را در جامعه معاصر کندوکاو می‌کند. قدرت در دیدگاه فوکو، مفهومی پسا‌ساختارگرایانه دارد که به وسیله آن، انسان به سوژه تبدیل می‌شود. از دیدگاه فوکو، ابژه و سوژه شدن انسان مدرن، تابعی از روابط قدرت است. به همین دلیل، شاید بتوان گفت مفهوم قدرت در بساخت سوژه فوکویی، در رابطه با افراد است و با مقاومت آنها روبه‌رو است. در این دیدگاه، قدرت به صورت یکپارچه، کل اجتماع را در بر گرفته است و همه افراد، در این چرخه قدرت دخیل‌اند. فوکو در مقاله «سوژه و قدرت» خود در این باره می‌گوید:

این شکل قدرت خودش را بر زندگی روزمره بلاواسطه‌ای که به فرد هویت می‌بخشد، اعمال می‌کند، وی را با نشان فردیت خاص خودش مشخص می‌سازد، او را به هویت خودش می‌پیوندد، قانون حقیقی بر وی تحمیل می‌کند که خود او باید آن را تصدیق کند و دیگران هم باید آن را در وجود او بازشناسند. این قدرت، نوعی از قدرت است که افراد را به سوژه تبدیل می‌کند (دریفوس و رابینو، ۱۳۹۴: ۳۴۸).

با توجه به بررسی پیشینه‌ها و نظریات مطرح شده در این حوزه، برای طراحی حساسیت نظری پژوهش، مفاهیمی برای ما برجسته‌تر شدند. در قدم اول مفهوم زیست‌جهان بود که مشخص است زندگی جوانان در برهمکنش با انتظارات آنان در قدم اول زیست‌جهان آنها را بازتعریف می‌کند. در نتیجه

گروه‌های بزرگ‌تر و جوان‌تر، تفاوت‌های محسوسی حاصل شود. در واقع فرضیه جامعه‌پذیری مربوط به تغییرات نسلی و فرضیه کمیابی مربوط به تغییرات کوتاه‌مدت است (Inglehart, 1984: 525_526; Abramson et al., 1997: 41;) (Inglehart, 1981: 880; Inglehart & Abramson, 1999: 665; (Abramson & Inglehart, 1986: 231_232).

آلن تورن در اثر معروف خود (برابری و تفاوت)، سعی می‌کند تا توضیح دهد که چگونه هویت‌های جماعت‌گرا، شهروندان و به‌طور ویژه جوانان را به سوی آن چیزی سوق می‌دهد که به زعم او نامدرن‌سازی است. به باور او، این فرایند می‌تواند افراد را به سوی نژادپرستی یا اسیرشدن در قدرت‌های اقتداری پیش ببرد. راه‌حل او بازگشت به سیاست سوژه در قالب مدرسه سوژگی است (تورن، ۱۴۰۱).

کوهن در تبیین مفهوم هراس اخلاقی نشان می‌دهد که ابتدا چگونه موضوع جوانان به مثابه یک مسئله تلقی می‌شود و دوم اینکه فرد جوان چگونه در فرایند برچسب‌زنی غیرخودی تلقی می‌شود؛ از این رو هراس اخلاقی از یک سو با نظریه بساخت‌گرایی اجتماعی جرم و از سوی دیگر با نظریه برچسب‌زنی پیوند خورده است (Cohen, 1972).

آنجلا مک‌رابی با استفاده از عقاید التوسر و رامشی درباره رواج ایدئولوژی حاکم و نیز تحلیل نشانه‌شناختی، به ترویج ایدئولوژی حاکم و نیز بازتولید آن در میان دختران جوان اشاره دارد. او با رمزگشایی از مجله جکی - مجله‌ای برای دختران نوجوان - چهار رمزگان را مشخص می‌کند: رمزگان ماجرای عاشقانه، رمزگان زندگی شخصی، رمزگان مد و زیبایی که به خواننده می‌آموزد چگونه لباس بپوشد، چگونه به نیازهای ایدئولوژیکی پاسخ دهد و چگونه به حیطة مصرف‌گرایی زنان قدم بگذارد و بالاخره رمزگان موسیقی پاپ با ستاره‌ها و طرفداران آنها (استریناتی، ۱۳۸۰).

آبراهام مازلو^۱ در نظریه سلسله‌مراتب نیازها بیان می‌کند که درون همه انسان‌ها پنج دسته نیاز وجود دارد که به ترتیب اولویت در ارضاشدن، عبارتند از: نیازهای فیزیولوژیکی، نیاز

²Michel Foucault

¹ Abraham Maslow

گاهی کلمه به کلمه تحلیل شد و سعی شد تا از کدهای اولیه و جنینی به عنوان واژگانِ گزینشی استفاده شود که در سخن مشارکت‌کنندگان بلافاصله نظر محقق را جلب می‌کند تا معنای کنش‌ها و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان حفظ شود. در مرحله بعد، مفاهیم به دست آمده به مقولات فرعی و مقولات اصلی تقلیل یافت. برچسب‌گذاری مقوله‌ها در این مسیر بر اساس شناسایی ویژگی‌ها و ابعاد مفاهیم تشکیل‌دهنده آنها صورت می‌گرفت. سپس، مقوله هسته در ارتباط با مقولات فرعی و اصلی دو مرحله قبل خود و براساس تکنیک مقایسه ای ثابت، بر ساخت شده است.

در نهایت، از ارتباط تمامی مقوله‌ها به همدیگر و نتیجه آنها، خط داستان کلی پژوهش استخراج می‌شود (ایمان، ۱۳۸۸). در این مسیر، مقوله‌های مختلف پژوهش به هم مرتبط شدند و در پرتو آن، مسیر کلی تجربه مشارکت‌کنندگان و جریان حاکم بر پژوهش ظهور یافت که در بخش یافته‌های پژوهش به همراه نقل‌قول‌هایی از مشارکت‌کنندگان روایت شده است. تشریح فرایند و جریان گزاره‌ها در قالب خط داستان کمک می‌کند تا انسجام و نظم مفاهیم و مقولات کشف شده و ارتباط بین آنها به گونه‌ای منسجم‌تر و فهم‌پذیرتر مطرح شود.

سپس محقق، برای نشان دادن ساختار و فرایند پژوهش، مدل پارادایمی را طراحی کرد؛ به این صورت که پدیده مرکزی پژوهش در مدل پارادایمی، مشتمل بر شرایط علی (عواملی که مشخصاً به ظهور پدیده منجر می‌شوند)؛ شرایط زمینه‌ای (عواملی که راهبردهای مشارکت‌کنندگان در بستر آنها رخ می‌دهند و بیشتر شامل عوامل فردی و خاص در زندگی‌نامه مشارکت‌کننده‌اند و به‌طور کلی پدیده پژوهش را تخفیف یا تشدید می‌کنند)؛ شرایط مداخله‌گر (شامل عوامل گسترده و کلانی که بیشتر به نیروهای کلان سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مربوط می‌شوند و از بیرون و از پیش موجودند و در تخفیف یا تشدید پدیده مرکزی و در انتخاب راهبردهای مشارکت‌کنندگان نقش دارند)؛ راهبردها (مشتمل بر کنش‌هایی که مشارکت‌کنندگان در واکنش به پدیده‌ای در متن و تحت تأثیر شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر دارند) و

کنش‌های آنها در ساختن زیست‌جهانشان و نوع شکل‌گیری آن در میدان پژوهش از طریق طراحی پروتکل مصاحبه‌نامه مرتبط بررسی شد. از سوی دیگر مفهوم ارزش نیز همین نقش را داشت و در پروتکل مصاحبه از آن سؤالاتی پرسیده شد. روابط اجتماعی و شکل‌گیری انتظارات نیز مفاهیم حساس دیگری بودند که مورد تأکید پژوهشگران این پژوهش بوده‌اند. مسائل جسمی و بدن نیز در کانون بررسی قرار گرفت و علاوه بر آن به مسئله حمایت از خانواده‌ها نیز تأکید شد. در نهایت واکنش‌ها و کنشگری‌ها در کانون توجه قرار گرفت تا پیامد فرایندها به صورت بهتری بررسی شوند.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر براساس روش‌شناسی کیفی و رویکرد نظریه زمینه‌ای (شیوه سیستماتیک)، انجام شده است. در این روش، گردآوری داده‌ها، تحلیل و نظریه نهایی با یکدیگر در ارتباط تنگاتنگ‌اند و در این روش پژوهشگر کار را با نظریه‌ای شروع نمی‌کند که از قبل در ذهن دارد، بلکه کار را در عرصه واقعیت آغاز می‌کند و می‌گذارد تا نظریه از درون داده‌هایی پدیدار شود که گرد می‌آورد؛ بنابراین، نظریه پدیدار شده به «واقعیت» نزدیک‌تر می‌شود، می‌تواند بصیرت‌افزا باشد، فهم را تقویت کند و راهنمای عمل باشد (استراوس و کوربین، ۱۳۹۶). در این مسیر پس از شکل‌گیری خطوط کلی مصاحبه‌ها براساس مفاهیم و مقولات، به تدریج مصاحبه‌ها نظری‌تر و تخصصی‌تر شدند و بر جمع‌آوری اطلاعات خاص افزوده می‌شود. همچنین، فرایند جمع‌آوری داده‌ها تا رسیدن به اشباع نظری بر اساس نمونه‌گیری نظری ادامه یافت. فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها از پیاده‌سازی و مکتوب کردن داده‌ها و در واقع، نسخه برداری دقیق و کلمه به کلمه، سازمان‌دهی و ذخیره آنها آغاز می‌شود و با اجرای مراحل دیگری اعم از سه فرایند کدگذاری باز، محوری و گزینشی و مرتبط کردن مقوله‌ها به یکدیگر، در جهت توسعه خط داستان و طرح مدل پارادایمی و نظریه مستقر در داده‌ها ادامه یافت. در این مسیر، با شروع اولین مرحله کدگذاری، یعنی کدگذاری باز، متن سطر به سطر و

پیامدهای منتج از راهبردها ترسیم می‌شود.

پژوهش کیفی رویکردی است که بر تعاملات انسانی استوار شده است و با توجه به همین امر، ملاحظات اخلاقی در پژوهش‌های کیفی غالباً در مقایسه با پژوهش‌های کمی، از حساسیت و اهمیت بیشتری برخوردار است. این امر از ویژگی ذاتی پژوهش کیفی نشئت می‌گیرد که مستلزم تماس شخصی نزدیک و درازمدت با محیط پژوهش و مصاحبه‌های عمیق با افراد مورد مطالعه است. در این پژوهش برای حفظ محرمانگی اطلاعات، از اسامی مستعار برای مشارکت‌کنندگان در سرتاسر پژوهش استفاده شد. افزون بر این، با رعایت ملاحظات اخلاقی چون موافقت افراد مورد مطالعه، خودداری از متفاوت جلوه دادن شرایط و فریب‌کاری، پرهیز از ضرر و زیان به مشارکت‌کنندگان و صحت و دستکاری نکردن در داده‌ها، ویژگی پژوهش علمی و رفتار اخلاقی را رعایت کردیم (حریری، ۱۳۸۵: ۲۹-۳۲).

گردآوری از میان جوانان نو ورود ۱۸ تا ۱۹ سال دانشجوی دانشگاه یزد بوده و سعی شده است که گردآوری مصاحبه‌ها در مکان‌های مختلف از جمله فضای سبز، محیط دانشگاه، خوابگاه دانشجویی و امثالهم گردآوری شود و مقدار زمان مصاحبه‌ها بین ۳۰ دقیقه تا ۱ ساعت و ۴۵ دقیقه متغیر

بوده است. تفاوت زمانی مصاحبه‌ها گاهی ناشی از وقت پاسخگو، میزان تجارب غنی او و میزان تمایل او برای بیان تجارب خود بود و از جانب دیگر، به سبب شکل‌نگرفتن مقولات و مفاهیم، سؤالات ابتدایی، محدود و کلی بوده است که رفته‌رفته، به تناسب شکل‌گیری مقولات فرعی و سپس اصلی، ابعاد و جزئیات بیشتری بررسی و سؤال می‌شد که صرف وقت بیشتری را برای پاسخ‌گویی می‌طلبید. دلیل انتخاب این بازه سنی به شرایط اجتماعی چند سال اخیر برمی‌گردد. در واقع در تعیین ملاک‌های شمول، سعی شد تا از دانشجویانی مصاحبه شود که در سال اول دانشجویی‌اند. این انتخاب به این سبب بوده است که این قشر بیشتر از دو سال آموزش مجازی را پشت سر گذاشته بودند، به شدت با تکنولوژی‌های مجازی آشنا و به واسطه همه‌گیری کووید ۱۹ با آن عجين بودند، سبک زندگی مجازی پیدا کرده بودند و ورود به دوره جوانی‌شان از دریچه این تجارب بوده است. در واقع آنان نسلی مجازی و در آستانه‌ای بودند. به همین دلیل به‌طور هدفمند از این گروه دانشجویان مصاحبه شد. مصاحبه‌ها از اردیبهشت‌ماه تا تیرماه ۱۴۰۱ به طول انجامید. در ادامه در جدول ۱، فهرست مشارکت‌کنندگان ارائه شده است.

جدول ۱- فهرست مشارکت‌کنندگان

Table 1- Participant information

ردیف	اسم	سن	وضعیت	ردیف	اسم	سن	وضعیت
۱	ارشیا	۱۹	۱۱	۱۱	میثم	۱۹	
۲	علی	۱۸	۱۲	۱۲	آرزو	۱۹	
۳	عباس	۱۹	۱۳	۱۳	یلدا	۱۹	
۴	محمود	۱۹	دانشجو	۱۴	دانیال (تراجنسیت)	۱۸	دانشجو
۵	فرشته	۱۸	۱۵	۱۵	آرمان	۱۹	
۶	مهرداد	۱۹	۱۶	۱۶	سوگند	۱۹	
۷	زهرا	۱۸	۱۷	۱۷	مهدی	۱۹	
۸	مریم	۱۹	۱۸	۱۸	ملیسا	۱۸	
۹	محدثه	۱۸	۱۹	۱۹	بهمن	۱۹	
۱۰	میبا	۱۹	۲۰	۲۰	بهنام	۱۸	

منبع: نویسندگان

طبق مشخصات درون جدول، تعداد مشارکت‌کنندگان ۲۰ نفر بوده است که از این تعداد ۱۰ نفر پسر و ۹ نفر دختر و

یک تراجنسیتی بوده‌اند.

طی فرایند دقیق و طولانی مفهوم‌پردازی و ارائه شد. در نهایت مقوله هسته با عنوان انتظارات فزاینده/ زیست‌جهان مقاوم از ۱۲ مقوله اصلی، ۴۰ مقوله فرعی و ۱۴۱ مفهوم برساخت شد که در جدول ۲ نشان داده شده است. در ادامه مقولات اصلی پژوهش شرح داده می‌شوند.

یافته‌های پژوهش

با تحلیل خطبه‌خط و بررسی دقیق متن مصاحبه‌های تحقیق، مفاهیم، مقوله‌های فرعی و اصلی و در نهایت مقوله هسته در

جدول ۲- مقوله‌های اصلی و هسته استخراج شده

Table 2- Extracted main and core categories

مقوله هسته	ابعاد پارادایمی	مقولات اصلی	مقولات فرعی
		فاصله نسلی ارزشی	فاصله نسلی
			اختلاف ارزشی رفتاری
			اختلاف نظر
	شرایط علی	پروبلماطیک حمایت خانواده در بلوغ	حمایت‌های خانوادگی در دوران بلوغ
			حمایت‌نکردن خانواده در دوران بلوغ
			ضرورت تسهیلگری در خانواده
		محدودیت بر زیست‌جهان	محدودیت در رفت‌وآمد
			محدودیت‌های مبتنی بر جنسیت
			محدودیت حداقلی
			محدودیت تحصیلی
			محدودیت‌های شغلی
			محدودیت‌های مرتبط با مواد دخانی
	شرایط زمینه‌ای		دل‌مشغله‌های والدینی
		مقایسه تحقیرآمیز	تنبیه و تحقیر حداقلی
			مقایسه منفی
		منابع اطلاعاتی بلوغ	منابع اطلاعاتی درون خانواده
			منابع اطلاعاتی برون خانواده
		تلاطم خانوادگی	بی‌اعتمادی والدین به جامعه
			تحمیل نظر والدین
	شرایط مداخله‌گر پدیده	انتظارات فزاینده	دخالت دیگران در حریم خانوادگی
		خوداتکایی در بلوغ	انتظارات فزاینده
			خوداتکایی در بلوغ
	استراتژی	انفعال‌گرایی	مشورت حداقلی
			انفعال‌گرایی
		پرخاشگری احساس محور	وابستگی به خانواده
			پرخاشگری
			بروز احساسات منفی
		سازگاری با وضع وجود	سازگاری با وضع وجود
			سازگاری اجباری
			سازگاری نسبی با والدین
انتظارات فزاینده/ زیست‌جهان مقاوم			سازگاری شرایط محور
			نبود فاصله نسلی
	پیامدها	عادی‌سازی جرئت‌ورزانه	جرئت‌ورزی
			حل مسئله به‌واسطه زمان
			استراتژی عادی‌سازی
			هم‌نشینی افتراقی

شرایط علی

شرایط علی بیان‌کننده وقایع، حوادث و رویدادهایی بوده است که به وقوع یا گسترش پدیده منجر می‌شوند و بر پدیده مدنظر تقدم دارند. در تحقیق پیش رو فاصله نسلی ارزشی/ رفتاری یکی از شرایط علی متأثر بر پدیده است که این فاصله نسلی و اختلاف میان والدین و فرزندان از جمله موارد مطرح‌شده در هر خانواده‌ای است که خود موجب شکل‌گیری تفاوت در سبک زندگی و علایق و سلیقه فرد می‌شود. اختلافات ارزشی-رفتاری به واسطه فاصله نسلی از گذشته تا به الان، ایجادکننده تضاد و تعارض میان والدین و فرزندان بوده است. بیشتر والدین انتظاراتی مبنی بر این دارند که فرزندان همانند آنان عمل کنند و گاهی سعی در نادیده‌گرفتن علایق فرزندان و تحمیل نظر خود دارند. در همین راستا نوجوان/جوان حس استقلال‌طلبی دارند و دوست دارند طبق سلیقه و نظر و اعتقادات خود عمل کنند که این با خواست والدین در تضاد است و موجب تضاد و تعارض می‌شود. این امر تقریباً در تمامی مشارکت‌کنندگان پژوهش دیده می‌شود و ارزش‌ها و نگرش‌های آنان همسوئی چندانی ندارند. آرزو می‌گوید:

«مثلاً روی یه سری چیزا هنوز فکرشون قدیمیه، اینکه دختر نمی‌تونه تنها بره مسافرت، چون دختره نمی‌تونه حواسش اونقد به خودش باشه، صرفاً به‌خاطر جنسیتش... اذیت می‌کنه اینا».

در ادامه علاوه بر فاصله نسلی ارزشی، یکی دیگر از موارد شرایط علی پروبلماتیک حمایت خانوادگی در بلوغ است که به واسطه آن نوجوانان به جهات مختلف به حمایت والدین خود نیازمندند و این روابط حمایتی و نزدیک خانواده از فرزند، در برابر رفتارهای پرخطر و مشکلات روانی می‌تواند محافظت‌کننده باشد. گاهی والدین به دلیل دلسوزی افراطی بیش از اندازه از فرزندان خود حمایت می‌کنند و این به حدی است که والدین اجازه مواجهه با مشکلات و تلاش برای حل آن را به فرزند خود نمی‌دهند؛ اما در مواردی دیگر والدین به دلایل متعدد از جمله تولد فرزندان دیگر، مشغله کاری،

آگاهی نداشتن و این قبیل موارد از حمایت فرزندان غافل می‌شوند. البته به‌طور آشکاری برخوردار و رفاه فرزندان در خانواده‌هایی که یک تا دو فرزند دارند، نسبت به خانواده‌های پرجمعیت بیشتر است. این وضعیت را آنان به‌طور ویژه در دوران بلوغ درک و فهم کرده‌اند و حمایت‌نکردن خانواده را از خود در دوران بلوغ، که همراه با تغییرات شخصیتی و هویتی بوده است، بارها در مصاحبه‌ها گوشزد کرده‌اند. محمود می‌گوید:

«خیلی کم... اصن خیلی خیلی کم چون وقتشو نداشتن، هم بابام مشغله کاری زیادی داشت، هم مامانم و دیگه نمی‌رسیدن».

شرایط زمینه‌ای

شرایط زمینه‌ای عبارت از سلسله خصوصیات ویژه‌ای است که بر پدیده □ ای دلالت می‌کند. در این پژوهش، محدودیت بر زیست‌جهان جوانان و مقایسه تحقیرآمیز در زمره شرایط زمینه‌ای قرار گرفته است که این محدودیت بر زیست‌جهان، بیان می‌کند که جوانان آستانه □ ای، ویژگی غالبشان، زیستن همانند کنشگران مرزی است. زیست‌جهان آنها همانند همسالان خود در بسیاری از جوامع جهان است؛ اما با وجود این بسیاری از آنها در دنیای واقعی خود برخلاف دنیای ذهنی‌شان، با محدودیت‌های فراوانی روبه‌رویند. در واقع در سوی دیگر ماجرا، والدین، اغلب فرزندان خود را در معرض خطر و تمایل به آن تصور می‌کنند و اراده و اختیار فرزندان را برای پرهیز و امتناع نمی‌پذیرند و همواره در تلاش‌اند تا با نظارت و سراسرینی، آنان را از آسیب‌های احتمالی مصون دارند. اغلب والدین بنابر تجربه‌های پیشین خود، اخبار بد و ناخوشایند را در رابطه با جوانان، آسیب‌های احتمالی جامعه برای جوان و بسیاری از مسائل مرتبط با زیست‌سنتی خود، در زمینه رفت‌وآمد، نوع پوشش و حتی رژیم غذایی برای او اعمالی انجام می‌دهند که زیست‌جهان آنها را محدود می‌کند. فرشته می‌گوید:

«بله بعضی جاها. مثلاً بیرون رفتن تو شب... تیمم بعضی موقع‌ها...».

نوجوانان می‌رسد. با وجود این، تجربه هرکدام از این فرایندها مسیرهای متفاوتی را پیش روی جوان می‌گشاید؛ برای مثال همان‌طور که عباس می‌گوید، کسب اطلاعات درباره بلوغ از دریچه‌های غیررسمی برون‌خانوادگی منجر می‌شود که فرد از کنترل و نظارت غیررسمی خانواده دور شود:

«دوران بلوغ... من آدمی نبودم که زیاد خونه بمونم. زیاد با خانواده نیستم قاعدتاً و بیشتر بیرونم، چیزایی که یاد می‌گیرم رو بیشتر توی خیابون، بیرون و جامعه یاد می‌گیرم».

در کنار منابع اطلاعاتی درون‌خانوادگی و برون‌خانوادگی بلوغ، می‌توان به تلاطم خانوادگی نیز توجه کرد؛ زیرا در شرایط آشوبناک و گذار اجتماعی، خانواده‌ها اولین نهادی‌اند که با تلاطمات جدی مواجه می‌شوند. حال تلاطم خانوادگی چه از جهت تحمیل نظر والدین باشد، چه دخالت دیگران در حریم خانواده، هرچند که با نیت خیرخواهی صورت گیرد، می‌تواند آثار مخربی را در روابط خانوادگی بر جای بگذارد. دخالت دیگران در زندگی شخصی از جمله معضلاتی است که امروزه بسیاری از خانواده‌ها با آن مواجه‌اند و باعث سست شدن روابط و صمیمیت میان افراد یک خانواده و بدبینی و بی‌اعتمادی به یکدیگر می‌شود. در عمل، دخالت دیگران در حریم خصوصی خانواده موجب شعله‌ورتر شدن آتش اختلافات میان اعضا می‌شود. در این مسیر، سوگند در نظری بلند این‌طور می‌گوید:

حرف بقیه.. دخالت بقیه.. مثلاً زنگ می‌زنن می‌گن تو فلان چیز خانوادت دارن محدودت می‌کنن و نمی‌خوان که تو اونجوری بشی.. من سر چاقیم خیلی اذیت شدم، مامانم خیلی حمایت می‌کرد و می‌گفت چیزی نیست و باشگاه و فلان و اینا، ولی نشد چون هورمونام بهم ریخته بود نمی‌شد. بعد مامانم می‌گفت اصلاً ربطی به اونا نداره.. ولی حرفاشون باعث می‌شه از خانواده دور بشی به‌خصوص وقتی وارد محیط‌های مختلف می‌شی و آدمای مختلف با طرز فکرهای عجیب‌غریب می‌بینی، باعث می‌شه نظر من راجب خانوادم عوض بشه.

در کنار محدودیت‌ها و نظارت‌های سراسربین والدین، عامل دیگر مقایسه تحقیرآمیز از جانب والدین است که به واسطه ویژگی جوانی، این مقایسه‌کردن مورد پسند جوانان نیست. در واقع، مقایسه‌کردن در همه انواع روابط انسانی مخرب است، چه این مقایسه در زمینه تربیت فرزند باشد و چه در سطوح دیگر روابط خانوادگی، باعث می‌شود که جوان احساسات منفی پررنگی را تجربه کند. اغلب والدین برای تحریک حس رقابت فرزندان و سوق دادن آنها به سمت پله‌های پیشرفت و ترقی (به زعم خود)، به مقایسه فرزند خود با دیگر اعضای خانواده یا افراد غریبه روی می‌آورند. چنین مقایسه منفی نه تنها موجب پیشرفت و ترقی فرزندان نمی‌شود، بیشتر موجب کاهش اعتمادبه‌نفس، ایجاد خشم و ناراحتی، حس حسادت و... در نوجوانان می‌شود. مهدی می‌گوید:

«چیزی که اذیت می‌کنه اینه که فرق بذارن.. بین من یا حتی به غریبه فرق بذارن، این ناراحت می‌کنه؛ ولی من کسی و به خانوادم ترجیح نمی‌دم».

شرایط مداخله‌گر

شرایط مداخله‌گر شرایطی ساختاری است که بر راهبردها تأثیر می‌گذارد و به پدیده تعلق دارد. طبق تحقیقات انجام شده، یکی از مواردی که می‌توان به‌عنوان شرایط مداخله‌گر در نظر گرفت، منابع اطلاعاتی بلوغ است؛ به‌طور کلی هرچه آگاهی و اطلاعات فرد با یک پدیده بیشتر باشد، آشنایی بیشتری حاصل و بنابراین شناخت توانایی کنترل و مدیریت آن بیشتر می‌شود. بر همین اساس، چون بلوغ و تجربه آن فرایند مهمی در زندگی نوجوانان است و نوع گذار از آن، جوانی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد، سعی شد در رابطه با تجربه آن و منابع کسب اطلاعات آن، سؤالاتی مطرح و داده‌هایی گردآوری شود. کدگذاری‌ها نشان‌دهنده این واقعیت بودند که منابع اطلاعاتی بلوغ یا درون خانواده است و از طریق والدین و دیگر اعضای خانواده در اختیار نوجوانان قرار می‌گیرد یا برون‌خانوادگی است و از طریق گروه‌های دوستی و همسالان، مدرسه، شبکه‌های مجازی و در سطح اجتماع به اطلاع

پدیده

پدیده ناظر بر اتفاق، حادثه، واقعه و فکری محوری بوده است که راهبردها به سوی آن رهنمون شده‌اند تا به نحوی آن را اداره و یا اینکه با آن برخورد کنند. انتظارات چندگانه در این تحقیق، پدیده اصلی و مرکزی ما بوده است که این مفهوم انتظارات می‌تواند کلید فهم وضعیت جوانان امروزی باشد. ناهمسانی آنها در زندگی اجتماعی واقعی و ذهنی‌شان، به شکل‌گیری انتظارات چندگانه در آنها منجر می‌شود. انتظاراتی که به نظر می‌رسد فزاینده است و به‌سادگی، عملیاتی نمی‌شود. در واقع، جوانان آستانه‌ای نیاز دارند که خانواده در کنار آنان باشد و دیگر مانند کودکی با آنان برخورد نشود و آنها را فردی مستقل ببینند که دیگر کودک نیستند و نظرها و علایق خاص خود را دارد. جوان نیاز به حمایت‌های مالی، عاطفی، ایمنی و امنیت را احساس می‌کند و از والدین خود این انتظارات را درخواست می‌کند؛ اما با شکاف و ناهمسانی در آرزوها و واقعیات، به نظر می‌رسد این انتظارات در جنبه‌های مختلف فزاینده می‌شود. عباس می‌گوید:

«دوست دارم قاعدتاً بزرگم ببینم، بهم اعتماد داشته باشن، بفهمن که دیگه بزرگ شدم و می‌تونم از پس کارام خودم بریام. یه استقلال مثلاً بهم بدن».

استراتژی‌ها

استراتژی نیز همان راهبردهایی است که برای اداره پدیده تحت شرایط خاص مشاهده و برخورد با آن اعمال می‌شود. همان‌طور که تحقیق نشان می‌دهد، خوداتکایی در دوران بلوغ از راهبردهای به کار گرفته شده در مواجهه با شرایط است. خوداتکایی از ویژگی‌های مهمی است که فقط عده کمی از افراد به آن مجهز و بسیاری از جوانان متکی به عوامل بیرونی‌اند. خوداتکایی البته می‌تواند نتیجه احساسات خاص همانند غرور فرد در راهنمایی و کمک گرفتن از افراد باشد یا بالعکس، به دلیل حمایت نکردن اطرافیان از فرد باشد که در پی آن فرد مجبور می‌شود به دنبال خوداتکایی رهسپار شود. با وجود اینکه خوداتکایی نمود اعتمادبه‌نفس، خودباوری و

پذیرش قدرت خود در کسب تجربیات است، ولی کسب هر تجربه‌ای مستلزم هزینه‌هایی است؛ چه بسا که این تجربه‌های شخصی می‌تواند هزینه‌های سرسام‌آور و جبران‌ناشدنی برای فرد داشته باشد. در صورت حمایت نکردن والدین و ارائه‌نندگان اطلاعات لازم به‌طور ویژه در دوران بلوغ، این خوداتکایی به گرایش‌های گریز از مرکز در بین جوانان منجر می‌شود. دانیال می‌گوید:

«زیاد نبودن کنارم و بیشتر اوقات روی پای خودم و ایسامم..»

این‌طوری بوده...»

در کنار خوداتکایی، استراتژی دیگری که افراد می‌توانند آن را به کار گیرند، ممکن است انفعال‌گرایی باشد که عبارت است از پاسخ‌دادن به شیوه‌ای منفعلانه و غیرابرازی که به معنای همسوس شدن با خواسته دیگران است و این شیوه رفتاری می‌تواند حقوق و اعتمادبه‌نفس فرد را کاهش دهد و فرد را به کنشگر و سوژه‌ای بی‌تفاوت و اخته تبدیل کند. اغلب مشارکت‌کنندگان از پاسخ‌های منفعلانه استفاده می‌کنند؛ زیرا یا نیازمند تأیید دیگران بودند و یا اینکه اعتمادبه‌نفس و جسارت لازم، موقعیت مناسب و ... را در بروز باورهای خود نداشتند. به همین دلیل معمولاً با سکوت‌گزینی بر نظریات و عقاید دیگران مهر تأیید می‌زنند. ارشیا می‌گوید:

«واکنش من بیشتر مواقع، یعنی کاری که می‌کنم سکوت و

بعدش می‌رم تو اتاق و راحت می‌شم و به بحث خاتمه

می‌دم اینجوری».

در کنار خوداتکایی و انفعال‌گرایی، راهبرد کاربردی مدنظر دیگر، پرخاشگری احساس محور است که این پرخاشگری، رفتار و احساسی روان‌شناختی است که همه افراد حداقل چندبار در زندگی خود، آن را تجربه کرده‌اند. پرخاشگری حالتی هیجانی و برانگیختگی شدید است که در مواجهه با مسائل و مشکلات روزمره بروز پیدا می‌کند و این حالت برانگیختگی در دوران نوجوانی به دلیل بلوغ و تغییرات وابسته به آن، در دوران جوانی ممکن است با شدت بیشتری بروز کند. نیاز نوجوان به کسب استقلال، مسئولیت‌پذیری، درک شدن و ... می‌تواند زمینه‌ساز بروز احساسات منفی شود.

میثم می‌گوید:

«من یکسال درگیری داشتم با خانواده، که پدرم می‌خواست من پزشکی بخونم، ولی من تربیت‌بدنی دوست داشتم و همین باعث شد که من از فردوسی مشهد، یزد رو بزنم که فقد از خانواده دور بشم که دیگه اون اصرار درس رو من نباشه. همیشه واکنشم قهر بود و اونا تحریم.»

پیامدها

نتیجه و ثمره راهبردهایی را که کنشگران آنها را در مواجهه با شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و پدیده مرکزی اتخاذ می‌کنند، می‌توان همان پیامد دانست که طبق پژوهش انجام‌شده و نتایج آن، افراد دچار سازگاری با وضع موجود می‌شوند؛ به این معنا که سازگاری فرایندی است که فرد را قادر می‌کند تا رفتار دیگران را درک و پیش‌بینی کند و از طرفی دیگر رفتار و واکنش خود را کنترل کند. گاهی در زندگی روزمره، افراد با موقعیت‌هایی مواجه می‌شوند که قدرت تقابل و یا از بین بردن این موانع را ندارند و موقعیت فعلی خود را می‌پذیرند و با آن سازگار می‌شوند. اغلب نوجوانان به دلایل عمده‌ای از جمله فاصله نسلی با والدین خود، اختلافات ارزشی-رفتاری پیدا می‌کنند و توانایی رفع این اختلاف و به کرسی نشاندن عقاید خود را ندارند و مجبور به پذیرش نظر والدین می‌شوند. فرشته می‌گوید:

«دیگه مجبورم... باهاش کنار میام. پذیرفتمش...»

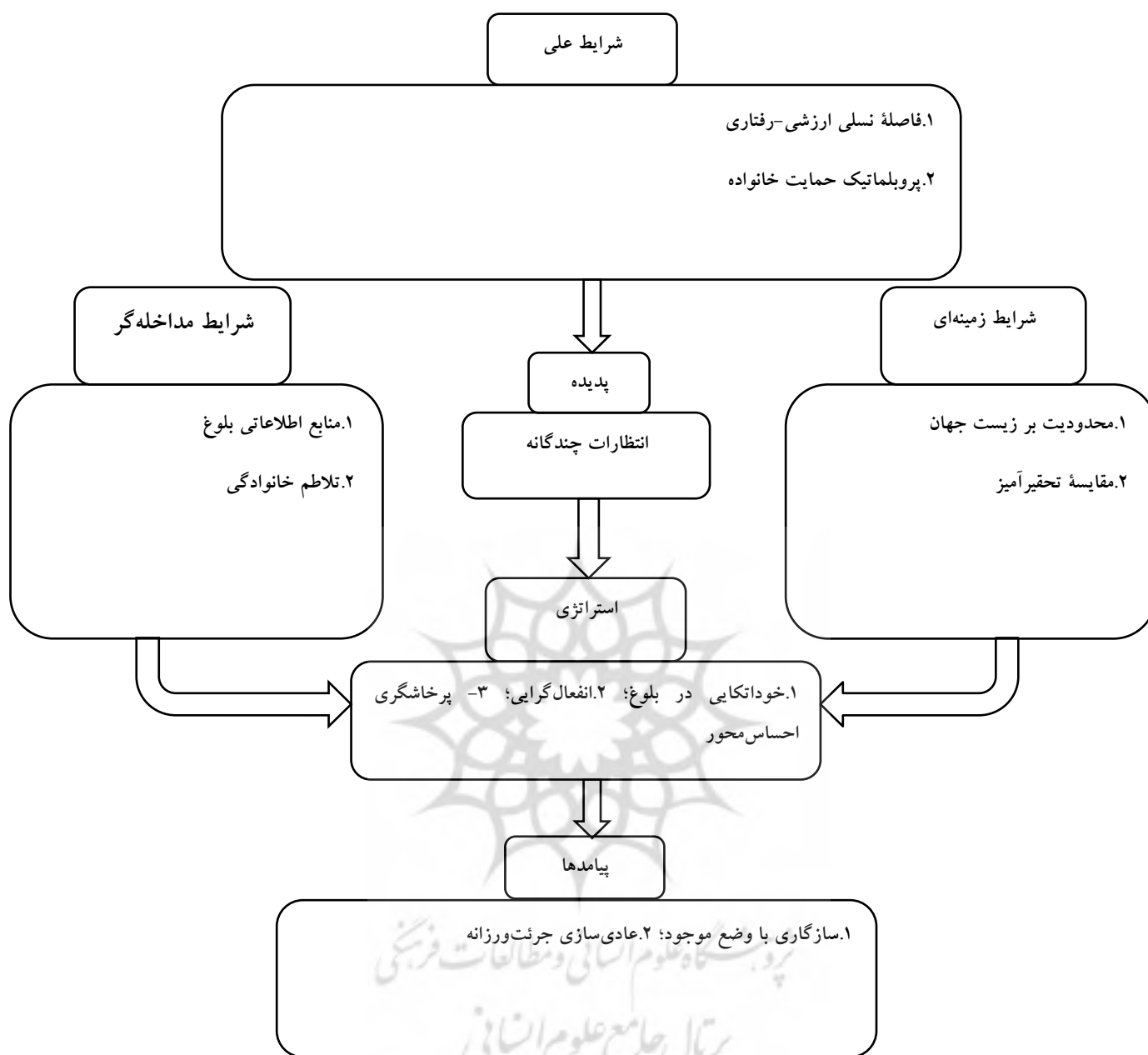
و یا پیامدی همچون عادی‌سازی جرئت‌ورزانه دارند که این عادی‌سازی جرئت‌ورزی به این معناست که بتوان بدون پرخاشگری یا انفعال‌گرایی به شیوه‌ای تقریباً آرام و مثبت، برای احقاق حق خود اقدام و تقاضای خود را عادی‌سازی کرد. جرئت‌ورزی تقریباً نقطه تعادلی میان رفتار انفعالی و پرخاشگری است و فرد بدون آنکه برای او یا دیگران پیامد منفی داشته باشد، با برنامه‌ریزی از پیش تعیین شده و هدفمندی دست به انجام کار مدنظر خود می‌زند و تا رسیدن

به هدف خود به آن استمرار می‌ورزد. میثم در این رابطه می‌گوید:

«بیشتر مثلاً خانواده سر اینکه مثلاً می‌رفتم بیرون و می‌خواستم تایم بیشتری بیرون باشم، بعد اونا نمی‌داشتن، بعد خودم یه هفته نرفتم خونه دو هفته نرفتم و قهر کردم و بعدش دیگه براشون عادی شد، اینو از دوست خانوادگی شنیدم که گفت به پدرش گفته کاری که تو شب انجام می‌شه، می‌شه تو روز هم انجام داد، بعد گفت دو هفته نرو خونه درست می‌شه و بعدش نگران شدن و زنگ‌زدن به اینور اونور که کجاست و دیگه هیچ‌وقت باهام بحث نکردن سر این بیرون رفتن.»

مدل پارادایمی

مدل پارادایمی تحقیق به‌طور کلی جریان فرایندها و فعالیت‌هایی را نشان می‌دهد که در بستر مطالعه اتفاق افتاده است. چنین مدلی، از پنج قسمت شامل شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها تشکیل شده است. در مرکز مدل، پدیده مرکزی واقع شده است که فعالیت‌ها حول محور آن شکل گرفته‌اند. طبق جریان فرایندها و فعالیت‌هایی که در بستر این تحقیق اتفاق افتاده است، پدیده مرکزی «انتظارات چندگانه» است. به عبارت دیگر براساس تحلیل داده‌های تحقیق شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر پدیدآورنده انتظارات چندگانه در میان جوانان‌اند. به‌طور کلی آن چیزی که مشارکت‌کنندگان پژوهش پیش رو با آن به‌طور ذهنی و عینی در طی زمان درگیر می‌شوند، انتظارات فزاینده است. در واقع براساس کدگذاری محوری، این مدل براساس تبیین‌ها و یافته‌هایی ترسیم شده است که پیش‌تر ارائه شد و در جدول مفهومی نیز ذکر شده است. در واقع جریان فرایندهایی را که در بخش یافته‌ها ارائه شده است، می‌توان به‌صورت مدل پارادایمی زیر به تصویر کشید.

شکل ۱- مدل پارادایمی انتظارات چندگانه

Fig 1- Paradigmatic Model

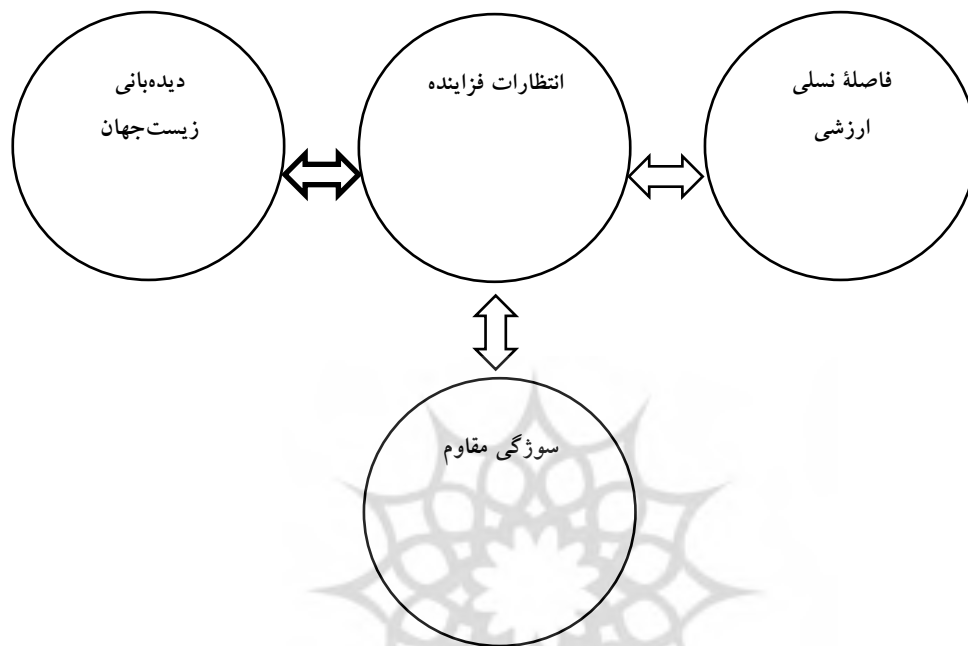
خط داستان و طرح‌واره نظری

در این مسیر سعی شد فرایند پیدایش انتظارات فزاینده/ زیست‌جهان مقاوم در بین نوجوانان و جوانان ۱۸ تا ۱۹ سال بررسی و در نهایت در قالب نظریه این پژوهش در مرحله کدگذاری گزینشی ارائه شود. همان‌طور که در نظریه ارائه شده مشخص شده است، این فرایند به صورت فلش‌های دوسر که بیان‌کننده روابط رفت‌وبرگشتی و متقابل است، نشان داده شده

است. در یکسو نوجوانان با فاصله ارزشی-رفتاری با والدین مواجه بوده‌اند و در سوی دیگر با دیده‌بانی زیست‌جهان روبه‌رویند که هرکدام به سهم خود بستری برای انتظارات فزاینده نوجوانان فراهم می‌کنند. به معنای دیگر شکاف نسلی از یکسو به گسترش گستره شدن شکاف انتظارات فزاینده منجر می‌شود و از سوی دیگر، دیده‌بانی، نظارت، کنترل، محدودیت و ... بر زیست‌جهان جوان نیز، انتظارات و شکاف

که در نهایت، آشکارا یا نهانی به دنبال اهداف خودند. این وضعیت در شکل ۲ در قالب نظریه تجربی ارائه شده است.

فزاینده‌گی آن را تقویت می‌کند. در این میان آنچه در متن بستر رخ می‌دهد، شکاف فزاینده انتظارات است. چنین وضعیتی اما سوژه‌هایی رام تولید نمی‌کند، بلکه این ناهمسانی در انتظارات فزاینده، سوژه‌ها را به سوژه‌هایی مقاوم و فعال تبدیل می‌کند

مدل ۲- طرح‌واره نظری

Fig 2- Substantive theory

نتیجه و بحث

محدود می‌شود و به‌طور مداوم سعی می‌شود تا مرزهای آن کنترل شود. هرچند زیست‌جهان‌ها توسط کنشگران مرزی همیشه حفظ می‌شوند، در واقع معنا و زندگی در آن، مقاومت و پیشروی می‌کند. این مقاومت در زیست‌جهان یادآور فوکو است. او به مرحله‌ای فراتر از قدرت‌های آشکار پیرامونی و درونی برای افراد توجه دارد و معتقد است که گاه قدرت‌ها به‌طور ضمنی بر سوژه اثر می‌گذارند و او را تحت سلطه خود قرار می‌دهند. این همان مرحله قوی‌تر و تأثیرگذارتری است که به آن گفتمان می‌گویند. به باور او، روابط قدرت است که سوژه را در نظم گفتمانی و در طی فرایندهای گفتمانی شکل می‌دهد:

فوکو «گفتمان‌ها را دانش‌هایی به لحاظ اجتماعی بر ساخته، در باب برخی ابعاد واقعیت تعریف می‌کند؛ به صیغه جمع

زیست‌جهان در اندیشه هابرماس مسئله‌ای اساسی است که ریشه در کارهای هوسرل، شوتس و حتی پارسونز داشت. زیست‌جهان در نگاه او مجموعه‌ای غنی و سازمان‌یافته از الگوهای تفسیری است که از فرهنگ، جامعه و شخصیت ساخته می‌شود. در واقع در زیست‌جهان، ساختارهای در حال ساخت و ساختارهای شکل‌گرفته با هم نمود می‌یابند. در زیست‌جهان است که انسان‌ها هویت خود را می‌سازند، مذاکره می‌کنند، مقاومت می‌کنند، از فرهنگ و آزادی صحبت می‌کنند و می‌توانند خود را بدون واسطه در اجتماع و به‌طور طبیعی بازنمایی کنند (سیدمن، ۱۳۹۰).

اما زیست‌جهان نه تنها در خانواده، در تمامی عرصه زندگی سیاسی و اجتماعی مورد حمله و تاخت و تاز قرار می‌گیرد؛

جز تحولات عمیق‌تر معرفتی و انقلابات درونی نخواهد داشت.

منابع

احمدی، ح. جمهری، ف. (۱۳۷۷). *روان‌شناسی رشد: نوجوانی، بزرگسالی (جوانی، میانسالی و پیری)*، تهران: انتشارات آینده درخشان.

احمدی، ح.؛ هاشمی، س. و روحانی، ع. (۱۳۸۹). «بررسی رابطه وسایل ارتباطی نوین با هویت جنسیتی جوانان شهر شیراز»، *فصلنامه زن و جامعه*، ۱(۴)، ۳۳-۲۰.

احمدی، ی. و حامد، ب. (۱۳۹۰). «سنجش وضعیت تفاوت نسل‌ها در ایزه‌های فرهنگی، اجتماعی (مطالعه موردی شهر کرمانشاه)»، *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۲(۲)، ۱۸۵-۲۰۸.

آزاد مرزآبادی، ا. (۱۳۸۷). «بررسی رابطه نظام ارزشی خانواده با ارزش‌های نوجوانان»، *مجله علوم رفتاری*، ۲(۲)، ۱۲۶-۱۱۷.

استراوس، ا. و جولیت، ک. (۱۳۹۶). *مبانی پژوهش کیفی: فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای*، ترجمه: ابراهیم افشار، تهران: نشر نی.

استریناتی، د. (۱۳۸۰). *مقدمه‌ای بر نظریه‌های فرهنگ عامه*، ترجمه: ثریا پاک‌نظر، تهران: گام نو.

اسلامی، ا.؛ غفرانی‌پور، ف.؛ غباری‌بناب، ب.؛ شجاعی‌زاده، د.؛ امین‌شکروی، ف.؛ و قاضی طباطبائی، م. (۱۳۸۹). «یک الگوی نظری مبتنی بر نظریه رفتار مشکل برای تبیین رفتارهای مشکل: تمرکز بر نقش میانجی عوامل روانی، اجتماعی»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ۲۲، ۵۹-۸۱.

اکبرزاده، ن. (۱۳۷۶). «هویت من در الگوی مارشیا و بی‌ریشگی در نظریه اریکسون»، *فصلنامه علوم انسانی دانشگاه الزهراء*، ۴(۲۲)، ۲۳-۱۳.

ایمان، م. (۱۳۸۸). *مبانی پارادایمی روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم انسانی*، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

کلمه «گفتمان‌ها» دقت کنید. منظور من از «به‌لحاظ اجتماعی بر ساخته» این است که این دانش‌ها در بافت‌های اجتماعی حاضر در این بافت‌ها سازگار هستند، حال چه بافت‌های بزرگ باشند، مثل شرکت‌های چندملیتی یا کوچک مثل یک خانواده و چه بافت‌های خیلی نهادینه‌شده‌ای مثل مطبوعات یا بافت‌های به‌نسبت غیررسمی مثل مباحثه دور میز ناهار و مانند اینها باشد» (ون لیون، ۱۳۹۵: ۱۸۹).

کشور ایران در حال تجربه فرایندها و تحولات پیچیده ارزشی، نگرشی و رفتاری است. در این فرایند، جوانان نقش بسیار برجسته‌ای دارند. آنهاست که در معرض فرایندهای گفتمانی‌اند و نظم گفتمانی می‌خواهد از آنها سوژه‌های منفعل بسازد؛ اما این فرایند گویا موفقیت چندانی نداشته است. سوژه‌های گفتمانی پیش‌فرض شده^۱ نه تنها از نظم گفتمانی گذر می‌کنند، انتظارات فزاینده‌ای را در مرزهای گفتمان ایجاد می‌کنند. در واقع، بسیاری از این تحولات و فرایندها توسط نسل‌های جوان‌تر پیگیری و دنبال می‌شود. زیست‌جهان جوانان، به‌طور ویژه جوانان در آستانه جوانی، همراه با انتظارات فزاینده و مقاومت‌های فعال در راستای دفاع از زندگی روزمره است. این واقعیت آنها را از سوژه‌هایی منفعل به سوژه‌هایی اجتماعی و مقاوم تبدیل کرده است. در واقع، امروزه نیازهای جوانان در خوراک، پوشاک و مسکن خلاصه نمی‌شود، بلکه در این دوره از زندگی آنها با پیچیدگی نیازهای متفاوت، سرنای خاص خودشان را می‌نوازند؛ اما سرنای آنها نه تنها شنونده‌عالی ندارد، به‌طور کلی با محدودیت‌هایی چندگانه در زیست‌جهان خود در زمینه رفت‌وآمد، ارتباط با دوستان و تفریحات، محدودیت در انتخاب رشته و اشتغال و مواجه‌اند؛ اما در دنیای ذهنی آنها دچار انقلاب معرفتی و در پستوهای واقعیت اجتماعی در بستر جامعه کنشگری و سوژگی آنان رادیکال شده است و صحنه‌هایی از مقاومت و زیستن را در مرزهای گفتمانی تجربه می‌کنند. نادیده‌انگاری یا سرکوب این وضعیت نیز نتیجه‌ای

¹ Taken for Granted

زنجان‌زاده، ه. و جوادی، ع.م. (۱۳۸۴). «بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده در بین دانش‌آموزان دبیرستانی ناحیه ۳ مشهد، (در سال ۸۲-۸۳)»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۶(۲)، ۱۴۶-۱۲۱.

سازمان ملی جوانان. (۱۳۸۱). «بررسی وضعیت بزهکاری جوانان»، *گزارش ملی جوانان*، ش ۱۴، ۱-۱۰۰.

سیدمن، ا. (۱۳۹۰). *کشاکش آرا در جامعه‌شناسی*، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نی.

سپهرمنش، ز؛ احمدوند، ا؛ یآوری، پ. و ساعی، ر. (۱۳۸۷). «سلامت روان نوجوانان دبیرستانی شهر کاشان در سال ۱۳۸۳»، *مجله اپیدمیولوژی ایران*، ۴(۲)، ۴۹-۴۳.

شفروز، ب. (۱۳۸۸). *مبانی جامعه‌شناسی جوانان*، ترجمه: کرامت‌الله راسخ، تهران: نشر نی.

صفری شالی، ر. و عبد مولایی، آ. (۱۳۹۳). «تأثیر عوامل اجتماعی شدن بر هویت نوجوانان (همسالان، مدرسه و رسانه)»، *فصلنامه علمی-پژوهشی خانواده و پژوهش*، ۱۲(۲)، ۱۳۶-۱۱۷.

طهرانی مقدم، م. و پورعباسی، ع. (۱۳۹۷). «ارزیابی دغدغه‌های دختران نوجوان در خصوص مسائل بلوغ و بررسی همسویی آن با دغدغه‌های مادران ایشان»، *ویژه‌نامه علوم انسانی در سلامت*، ۲۷(۳)، ۵۲-۶۱.

کشاورز، م؛ میرزایی، س. و محمدجانی، ا. (۱۳۹۷). «بلوغ و بحران هویت در دوران نوجوانی و نقش آن در دوست‌یابی»، *اولین همایش هویت کودکان ایران اسلامی در دوره پیش‌دبستانی استان یزد، یزد*.

گود، و. (۱۳۵۲). *خانواده و جامعه*. ترجمه: ویدا ناصحی. تهران: انتشارات بنگاه ترجمه و نشر کتاب.

گودرزی، س. (۱۳۸۹). «تغییر ارزش‌های جوانان و عوامل مرتبط بر آن»، *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ۱۰(۳۹)، ۴۴۴-۴۲۱.

گیدنز، آ. (۱۳۸۵). *تجدد و تشخیص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید*، ترجمه: ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.

بشردوست، س. (۱۳۸۳). «رابطه بین تعارضات زندگی زناشویی با سازگاری نوجوانان دختر مقطع راهنمایی شهر تهران»، *دانش و پژوهش در روان‌شناسی*، ۶(۲۴)، ۵۸-۳۹.

تورن، آ. (۱۴۰۱). *برابری و تفاوت*، ترجمه: سلمان صادقی‌زاده، تهران: ثالث.

جعفری‌نژاد، ا. (۱۳۸۷). «بحران هویتی در جوانی و نوجوانی»، *ماهنامه زمانه*، ۷(۶۷ و ۶۸)، ۲۵-۳۶.

جهانگیری، ج. و میرفردی، ا. (۱۳۸۷). «جهت‌گیری ارزشی و ارتباط آن با شاخص‌های اقتصادی-اجتماعی توسعه انسانی در ایران: مطالعه موردی ساکنان شهرهای شیراز و یاسوج»، *پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی*، ۸(۲)، ۱۳۲-۱۰۳.

حریری، ن. (۱۳۸۵). *اصول و روش‌های پژوهش کیفی*، تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.

خواججه‌نوری، ب. و دهقانی، ر. (۱۳۹۵). «مشکلات نوجوانان و ارتباط آن با نهاد خانواده مورد مطالعه: رابطه تعارضات والدینی و سلامت روان نوجوانان»، *دوفصلنامه جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۳(۷)، ۶۶-۳۷.

درستی، ا؛ ایلدر، ن. و بهداروند، ن. (۱۳۹۰). «بررسی آسیب‌های نوپدید در نوجوانان شهرستان شوشتر»، *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۵(۱۴)، ۱۷۳-۱۹۶.

دیرفوس، ه. و رایینو، پ. (۱۳۹۴). *میشل فوکو، فراسوی ساخت‌گرایی و هرمنوتیک*. ترجمه: حسین بشیریه، چاپ دهم، تهران: نی.

رضاقلی‌زاده، ب. (۱۳۹۸). «بررسی آسیب‌های اجتماعی نوجوانان و نقش رسانه در پیشگیری و کنترل آن»، *رسانه*، ۳۱(۱۱۸)، ۱۴۷-۱۶۶.

ریترز، ج. (۱۳۸۱). «نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر»، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.

زارع، ب. و اصل‌روستا، ا. (۱۳۸۹). «بررسی ارزش‌های اجتماعی دو نسل والدین و فرزندان درباره معیارهای انتخاب همسر در شهر هشتگرد»، *فصلنامه مسائل اجتماعی ایران*، ۱(۱)، ۱۰۱-۶۷.

- and marijuana use and perceived risks of unprotected sex among adolescents and young adults. *Addict Behavior*, 14(76), 281-284.
- Inglehart, R. (1981). Post-materialism in an environment of insecurity. *The American Political Science Review*, 75(4), 880-900.
- Inglehart, R. (1984). Generational change and the future of the atlantic alliance. *Political Science*, 17(3), 525-535.
- Inglehart, R., and Abramson, P. (1999). Measuring postmaterialist. *The American Political Science Review*, 93(3), 665-677.
- Simmons, C., Steinberg, L., Frick, P. J., and Cauffman, E. (2018). The differential influence of absent and harsh fathers on juvenile delinquency. *Journal of Adolescence*, 16(62), 9-17.
- Wibbelink, C. J., Hoeve, M., Stams, G. J. J., and Oort, F. J. (2017). A meta-analysis of the association between mental disorders and juvenile recidivism. *Aggression and Violent Behavior*, 13(33), 78-90.
- Newton, J. (1995). Task-based interaction and incidental vocabulary learning: A case study. *Second Language Research*, 11(2), 159-176.
- Widyatuti, W., Hafilah, S., and Yuni Nursasi, A. (2018). Correlation between parent-adolescent communication and adolescents' premarital sex risk. *Enfermeria Clinica*, 5(28), 51-54.
- مقدس، ع. و نوروزی، ف. (۱۳۹۰). «مقایسه ارزش‌های مذهبی بین دو نسل دختران و مادران شهرهای لار و جهرم»، *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، ۹(۳)، ۳۴-۷.
- ون لیوون، ت. (۱۳۹۵). *آشنایی با نشانه‌شناسی اجتماعی*. ترجمه: محسن نوبخت، تهران: علمی.
- Abramson, P., and Inglehart, R. (1986). Generational replacement and value change in six west european societies. *American Journal of Political Science*, 30(1), 1-25.
- Abramson, P., Ellis, S., and Inglehart, R. (1997). Research in context: measuring value change. *Political Behavior*, 19(1), 41-59.
- Chang, J. H. Y. (2010). The values of singapore's youth and their parents: A case challenging the adequacy of ingelehart's interpretation of top value priorities derived from world values surveys. *Journal of Sociology*, 46(2), 149-168.
- Cohen, S. (1972). *Folk devils and moral panics*. London: Mac Gibbon and Kee. (New edition: Oxford, Martin Robertson, 1980).
- Dir, A.L., Gilmore, A.K., Moreland, A.D., Davidson, T.M., Borkman, A.L., Rheingold, A.A., and Danielson, C.K. (2018). What's the harm? Alcohol

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

